

Knjez je stanył!

Marja steješe wonka před rowom a płakaše. A płakajo pohlada do rowa a wuhlada dweju jandzelow w bětej drasće sedžo, jedneho k hłowje a druhého k nohomaj, hdžež běše Jezusowe čěło ležało. A wonaj rjeknyštaj jej: „Žónska, što płakaš?“ Wona wotmołwi jimaj: „Woni su mojeho Knjeza přeč wzali a njewěm, hdže su jeho položili.“

A hdyž bě to wuprajiła, wobroći so a wuhlada Jezusa stejo, njewě pak, zo je to Jezus. Jezus rjeknje jej: „Žónska, što płakaš? Koho pytaš?“ Wona měni, zo je to zahrodnik, a

praji jemu: „Knježe, sy-li jeho wotnjest, praj mi: Hdže sy jeho položil? Potom póndu po njeho.“ Jezus rjeknje jej: „Marja!“ Wona so wobroći a praji jemu hebrejsce: „Rabuni!“, to je: Mištrje! Jezus rjeknje jej: „Njedótkni so mje! Přetož njejsym hišće spěť k Wótcej. Dži pak mojim bratram a praj jim: Spěju k swojemu Wótcej a k vašemu Wótcej, k swojemu Bohu a k vašemu Bohu.“

Marja Madlena džěše a wozjewi wučomnikam: „Sym Knjeza widžała“, a štož bě jej prajił. Jan 20,11–18

Džiw zrowastanjenja je njezapřimlwy. Bóh je jón dolho přihotował. Hižo w Starym zakonu su wuprarenja, kiž na zrowastanjenje pokazuja. Ale to štož bě Jezus wo swojim zrowastanjenju wučomnikam prajił, njemóžachu zrozumić. Tehodla njetřebamy so džiwac, zo so rozprawy swědkow wo Jezusowym zrowastanjenju z wulkej zrudoby započnu. Tež nas dožiwjene zrudoby wot wjesela wotdžeržuja. Tak džemy z Marju Madlenu k rowej, zo bychmy žarowali. Žarujemy wo swoju winu, svoje zaprajenje a swoju bjezmócnosć.

Smjerc lubowaneho čłowjeka nas zatohnje. Čim dlěje zrudoba traje, čim čěšo namakamy so wróćo do wšědneho dnja. Čim bliši nam zemřety bě, čim hłubša je rana. Wěmy drje, zo dyrbi kóždy wumrěć. A tola přińdže smjerc njewočakowana. Njemóžeš ju zapřimnyć a zrozumić. Wona je surowa! Wostanu dopomnjenki na čłowjeka, kotrež po lětach zblědnu. W swojim žarowanju so přeco zaso k rowej wróćimy, tam sylzy ronimy, kwětki sadžamy a so k Bohu modlimy.

Smy z Marju Madlenu na kěrchowje. Wuhladamy z njej wułamany row. Wona chwata k wučomnikam a jim wupowěda, štož je widžała. Pětr a Jan přiběžitaj a widžitaj prózdnny row. Tukanja přińdu, potom wěra.

Marja swojimaj wočomaj njewěri, wona steji kaž my při rowje a płaka. Hlada do wotewrjeneje prózdnjeicy a widži wosobje w běłymaj plašćomaj. Staj to jandzelej. Sedžitaj na kamjenju, na kotrymž bě Jezusowe čěło ležało. Prašataj so Marje: Čehodla płakaš? Kajke to prašenje na kěr-

Wotewrjene wrota

Foto: Daniel Jordanov

chowje! Wona je přeswědčena, zo bu čěto rubjene. W tutych myslach je zajata.

Tak smy tež my w swojich myslach zajeci a widžimy jenož to, wo čimž měnimy, zo temu tak je. We wjele rozmołwach přeco zaso slyšu, kak krute měnjenje ludžo maja, a to njewotwisnje wot staroby. Hdyž smy wo něčim přeswědčeni, potom swoje měnjenje tak spěšnje njezměnimy. Hižo slyšenje hinašeho měnjenja je mnohim čěžko. Njesmě być, štož njemóže być! Widženje leži we wobhladowarju. Bóh widži swoje lubowane džěćo žiwje domoj přińć a my widžimy mrtweho čłowjeka a z tym wuhasnjene žiwjenje. Zbóžni pak su runje ci, kotřiž njewidža a tola wěrja!

Ale što změni Marine mysle? Što móhło nam k wěrje pomhać? Marja so wobroći.

Wona so zaso žiwjenju přiwobroći a widži žiweho čłowjeka před sobu, kiž ju narěči: „Žona, što płakaš a koho pytaš?“ Jezus steji před njej a Marja powěda jemu wo swojich strachach. Mysli sej, zo je to zahrodnik. Tehodla woła Jezus ju z mjenom: „Marja!“

Marja so wutorhne ze swojeje zrudoby a so k Jezusej wobroći. Naraz započnje hinak myslić a hinak widžeć. Jutry woznamjenjeja wšak změnu perspektiwy. Marja poča spóznać, wěrić a wuznać: „Mój mištrje! Zrowastanjeny, Knjez nad smjercu, je tež Knjez nad mojim žiwjenjom!“

Ale čehodla njesmědžeše Marja Jezusa přimnyć? Měni Jezus z tym: „Njezadžerž mje!“? Jutrowne poselstwo njeje žana priwatna naležnosć! Jezus pósła Marju k wučomnikam, zo by jim wo swojim dožiwjenju powědała. Jeje poselstwo rěka: „Sym Knjeza widžała!“

Pozdžišo budže to tež Pawoł wo sebi prajić móc a mnozy druzi, kotřiž su Zrowastanjeného zetkali. Njeńdže wo strózbu naležnosć, ale wo žiwu stawiznu. Knjeza móžemy z duchownymaj wočomaj widžeć, hdyž jeho słowa slyšimy a jeho skutki spóznamy. Zetkamy Zrowastanjeného tam, hdžež nowe žiwjenje nastawa, hdžež so ludžo wujednaja a lubuja! Jutrowna stawizna stanje so z našej žiwjenskej stawiznu. Hdyž so Knjezej přiwobroćimy, namakamy puć ze zrudoby do žiwjenja. Potom so jutrowne swěćo rozprěstrěwa a nictó, ani smjerc, njezamóže swěćo wuhasnyć.

Knjez je stanył, wón je woprawdže stanył!

Daniel Jordanov, farar w Klětnom

Džak a chwalba Bohu

Lube džěci, zawěšće móžeće so wšitcy na tajku abo podobnu situaciju dopomnić: Stejće z mačerju pola rěznika abo pjekarja. Mać nakupuje a wy dóstanjeće kořbasku abo caťu wot předawarki darjenu. Mać so k wam wobroći a was namołwa: „Dyrbiš so podžakować!“ A cyle pěknje prajiće: „Džakuju so!“

Hdyž nam něchtó něšto dari abo nam pomha, potom so džakujemy. To smy hižo jako maće džěci nawuknyli. Naš džak zwuraznja naše wjeselo nad darom abo pomocu. Tehorunja pokazamy tež česćownosć napřečo druhemu. Pytnjemy, zo je wón na nas myslit a sej čas za nas brať. W serbskim přistowje rěka: „Měj džak! To ničo do móšnje njedawa, ale do wutroby.“ Darićel abo pomocnik njedóstanje žane pjenjezy za swój skutk. Přez sprawny džak pak so bóle wjeseli a to pjelni jeho wutrobu. Tak podwoji so wjeselo, dokelž wjeselitaj so wobdarjeni a darićel, pomocnik a komuž je pomhať. Tuž je derje, hdyž so z džakownosću njelutuje. Podžakować nje móžeš so jenož ze słowami, ale tež z kwěćelom, kartu abo šokoladu.

Njesměmy so jenož čłowjekam džakować, ale tež Bohu. W comicu wobdźiwataj Jank a Julija krasnu Božu stwórbu. Zhromadnje wotkrywataj sej přeco zaso něšto noweho w přirodže. W rozmołwje wuprajitaj swój džak Bohu. Móžemy pak so jemu

tež direktnje džakować w modlitwje. We wjele swójbach so na příklad do jědze za dobre zastaranje džakuju. To njeńdže jenož z modlitwu, ale tež ze spěwom. Spěwy su takrjec zhudźbnjene modlitwy.

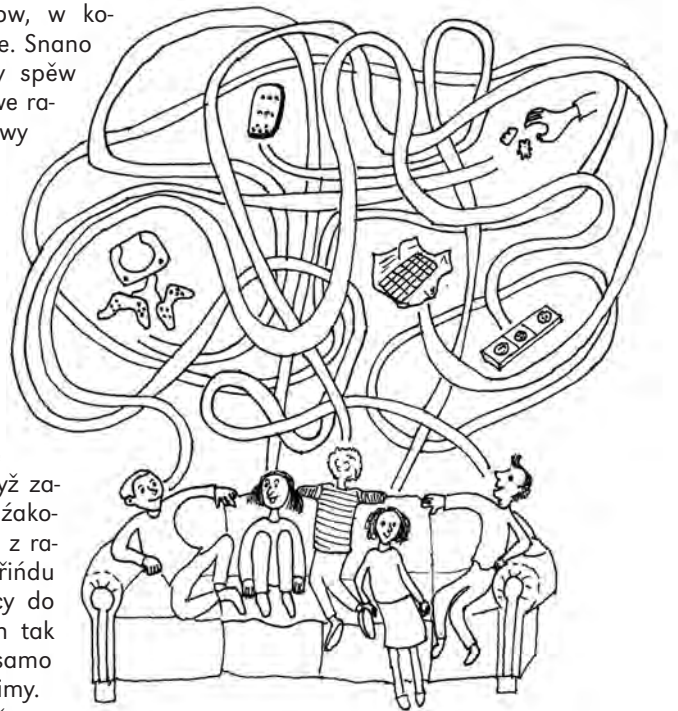
Dawa wjele spěwów, w kotrychž so Bohu džakuje. Snano znaje tón abo tamny spěw „Džak či za dobre nowe ranjel!“ W nim so za nowy dzeń a wšo, štož znowa před nami leži, džakujemy. W spěwniku „Zernička“ a tež w spěwarskich je kapitl, kiž rěka „Džak a chwalba“. Hustodosć so Bohu jenož njedžakuje, ale wón so tež chwali za to, štož je tak krasnje stworit abo hdžež je tak derje pomhať. Hdyž započnjemy so jemu džakować, so naša wutroba z radosću pjelni a nam přińdu přeco zaso nowe wěcy do mysłow, kotrež je wón tak derje činiť. Cyle wot samo Boha potom tež chwalimy.

Je jara derje, hdyž wotym přemyslujemy, za čo móžemy so džakować. Při

tym nam napadnje, kak derje so nam wjedze a što wšitko mamy. Smy potom spokojniši.

Tuž přemyslujeće tola raz, lube džěci, za čo móžeće so džensa Bohu džakować!

Waša **Katja Meyerowa**

Je hišće póstny čas. Wuhodajće, kotre džěco so šmóratka, elektroniskeje hry, poprjancow a šokolady wzda? A kotre džěco je tajnje gumijowe bariki chtóšćito?

Pokiwy

Spěwanje we Wuježku

Preprošujemy wutrobnje jutrowničku, 20. apryla, rano w 6.00 hodž. na dwurěčne spěwanje z nutrnosću na Pawlikec statok do Wuježka pod Čornobohom. Wočakujemy lětsa zaso skupinu awstralskich hosći z Tarringtona pod nawodom Colina Hufa, kotraž je jutry po Łužicy po puću. Tež dujerjo wosady su lětsa pódla. Po spěwanju sydaja jutrowne caťy, čaj a kofej.

Bukečanska Bjesada a wosada

Meja w Bukecach

Tež lětsa chcedža w Bukecach zaso meju stajec a mjetać. Bukečanska Bjesada a Kulturu spěchowace towarstwo přihotujetej natožkaj zhromadnje z dalšimi partnerjemi ze wsy. Sćěhowacy wotběh je planowany:

30. apryla staja so meja wot 16.30 hodž. na Karla Marxowym naměšće pola B6.

24. meje započnje so mejemjetanje w 14.30 hodž. Skupina Serbska reja a dujerjo wosady přewodžeja rejowanje a spěwanje Bukečanskeje drastoweje skupiny. Přizamknje so pisany program na žurli „Wjesneje hospody“ (Karla Marxowa 16) mjez druhim z dźiwadłom za džěci, dudakom Steffenom

Kostoržom a fotowej wustajeńcu z fotami drastoweje skupiny. Wo hudźbne wobrubjenje postara so dale skupina Serbska reja. Wo čelne derjeměće je postarane.

Bukečanska Bjesada a Kulturu spěchowace towarstwo

Na serbske korjenje a slědy njezabyć

Chrjebjanska wosada wosujeći lětsa 400lětny jubilej swojeje cyrkwje

„Bóh a swět“ rěka rozmołwne koło, kotrež so jónu wob měsac w Chrjebi zeńdže. „Impuls njeprjindže wote mnje, ale z wosady“, wjeseli so Albrecht Bönisch, kiž je wot lěta 2022 farar Chrjebjanskeje wosady. W kruhu, kotryž wot lońšeho wobsteji, dže wo hesło lěta, namóc w bibliji, jubilej koncila z Niceje, debjenje jutrownych jejkow a dalše temy. „Je to wotewrjeny wosadny wječork, kiž so derje přiwza. Ludžo maja potrebu za wuměnu, wobdžěla so na rozmołwje a du po njej napjelnjeni dom“, měni Katrin Lucas, kotraž so wot 2019 w cyrkwiskim předstejičerstwje angažuje. Z Chrjebjanskeje cyrkwy čuje so zwjazana, w njej bu wukřčena a konfirměrowana. Před lětami čitaše přěni raz próstwu na kemšach, džensa je lektorka. Přeco zaso iniciěruje nowe projekty kaž „Cyrkwinski kofej“ a „Adwentnu kobjel“. „Dyrbiš sej jednož zwěrić a so zmužić“, měni wuwučena fyzioterapeutka a pokaza zdobom na wosadnu sekretarku Manuelu Fechner. „Bjez jeje pomocy wjele njeby móžno było.“

Farar Albrecht Bönisch a člonka cyrkwiskeho předstejičerstwa Katrin Lucas

Chrjebjanska wosada ma džensa 420 wosadnych. Do njeje sluješja wsy Chrjebja, Nowa Wjes, Čorna Truha, Černsk a Mikow. Kamjentnu cyrkej natwarichu 1625, před tym mějachu drjewjanu. W lěće 1681 zniči wulki woherń Boži dom. „Hižo 1685 bě w baroknym stilu znowa natwarjena. To bě wulki wukon“, praji Albrecht Bönisch. Historisce drohotnej stej wołtar z lěta 1685 a klětka z lěta 1711. Naboku měješe Chrjebjanske knjejstwo wosobnu, bohaće wudebjenu a z kachlemi wuhotowanu ložu. Chětro skromniša bě napřečo ležaca loža Mikowskeho knjejstwa, w kotrejž je džensa wosadny archiw zaměstnjeny. Pišćele su z lěta 1975. Na wobtoženju pišćeloweje tubje stejitej serbskej napisaj, nalěwo: „Je-

Cyrkej w Chrjebi, natwarjena w lěće 1625

Fota: Andreas Kirschke

zus Chrystus je wčera a džensa a tón samy, kiž wón je, budže tež do wěčnosće. Hebr. 13,8“ a naprawo: „Bohu budž džak, kiž nam to dobyće dawa přez našeho Knjeza Jezom Chrysta. 1. Kor. 15,57“.

„Chrjebja ma serbske korjenje“, farar wuzběhny. Wo tym swědča tež swójbne mjena kaž Mirle, Fietze a Zschieschang. Wot 1886 do 1895 bě Friedrich Selle farar w Chrjebi. Tu załoži 1891 serbski ewangeliski časopis Pomhaj Bóh. Z tym chcyše mjez Serbami swěru k cyrkwi a narodnosći skručić. Farar Selle steješe sobu na čole wokrjesneho towarstwa za nutřkowne misionstwo w pruskej Hornjej Łužicy. Wot 1886 přisłušeše Maćicy Serbskej. W Mikowje załoži šulu.

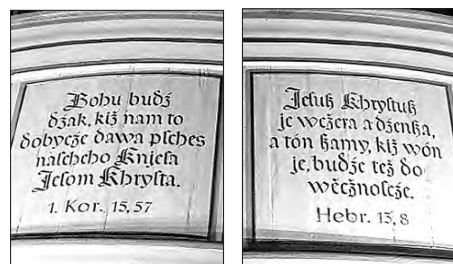
„Poslednja serbska konfirmacija w Chrjebi bě w 1920tych lětach“, praji farar Bönisch. „Najskeje hišće dlěje běchu serbske kemše. Hač do hdy, njeje dokładnje znate.“ Přetrali su we wsy serbske tradicije kaž camprowanje džěci, debjenje jutrownych jejkow we wosadze, stajenje a mjetanje meje z bantowej reju holcow.

„W Druhej swětowej wójnje wosta cyrkej njewobškodžena hač na snadne škody na durjach a woknach“, praji farar Bönisch. „To bě wulke zbožo. Přetož wjele twarjenjow we wsy so wotpali, tak tež fara a korčma.“ Kaž přez džiw wuchowachu so tež zwony. Kijanec wozydłownistwo z Noweje Wsy je z Hamburga, dokal běchu so za čas wójny k zeškrěču dowjezli, zaso do Chrjebje dom přiwjeze.

Wyšiny a nižiny přežiwi wosada w běhu lět. Wot 2017 do 2022 bě farske město njewobsadžene. „To bě čezki čas. Džakowano Heinzej Bittnerzej z Klětnoho mějachmy dale paćersku wučbu, Młodu wosadu, kruh seniorow a wopytowarski kruh. Angažowani wosadni kaž Andrea Nitsche zdžěržachu wosadu žiwu“, powěda Katrin

Lucas. „Farar Bönischowy přichad 2022 bě zbožo za nas.“

Žiwje a kreatiwnje skutkuje wosada džensa mjez wobydlerjemi. Dobře je zhromadne džělo z towarstwami a komunu kaž tež ze susodnymi wosadami Rychwałd, Klětno a Wochozy-Hamor. Za Božu službu „400 lět Chrjebjanska cyrkej“ 30. měrca z Berlinskim biskopom Christianom Stäbleinom postara so traktorowe towarstwo wo swjedžensku girlandu za cyrkwinski portal. Młodžinski klub, wohnjowa wobora a domizniske towarstwo chcedža stanowanske kónc tydženja za džěci a

Serbskej hronje w cyrkwi

swójby 14./15. junija na farskim dworje podpěrač. Gmejna Chrjebja-Nowa Wjeskići pjenježnu podpěru za jubilej. Wosada wuda swjedženski spis a přepróšuje wot kónca měrca na cyłkownje třinaće jubilejnych zarjadowanjow. Mjez druhim přednošuje Christiana Piniekowa 5. junija wo serbskej rěči w Chrjebi. Zakónčenje budže na dnju swj. Měrcina 11. nowembra. „Runje 11. nowembra 1685 su znowanawarjenu cyrkej poswjećili“, praji Albrecht Bönisch. „Tehodla přepróšujemy na tutym dnju na zakónčenje swjedženskeho lěta z nutrnosću, lampionowym čahom a programom na farskim dworje.“

Andreas Kirschke
z němčiny T.M.

Gollenstein a Čornobóh – městnosći nabožnych myslow

Nad městem Blieskastel w Posaarskej, nje-daloko wot nas w Zweibrückenje, stej 6,5 metrow wysoki a na 4000 lět stary kamjeń z pškowca (menhir). Čehodla tam stej, štó je jón kak tam transportował a runje na tutym městnje postajił a što do funkcije měješe – to wšo njeje znate, wo tym so rozmysluje a slědži. Jasnje je, zo njeje monolit z domjaceho pškowca a zo je so daleko transportował.

Pobych tam raz z rjadownju wučomnikow-elektrikarjow, dokelž sej myslach, zo je městno monolita wosebiteho razu. Je však znate, zo su naše cyrkwe hustodosć na prastarych kultowych městnach natwarjene, kiž mějachu prjedownicy za swjate. Ludžo čujachu so tam zbožowniše, njebjesam bliže. Mějachu je za hnadowne měst-

Pomnik přědku na foće na to dopomina, zo su Gollenstein w léće 1951 znawa postajili.

na, hdžež skutkuja dobre mocy a hdžež je derje přebywać.

Při hoberskim stołpje stej přemyslowachmy, hač su tu něhdy woprowali abo so schadžowali a sudžili abo wolili abo swječili. Nimamy pisomnych podložkow wo tym, što je so tu něhdy stało. Wěste pak je, zo je zmysla měło, runje tu tajki kamjeń stajić.

Rozsudźichmy so tehdy, so wokoło kamjenja do trawy lehnýc, změrom wostać a do so sluchać. Hač je při tym něchtó z nas něšto w sebi dožiwił, njewěm, dokelž so za tym njeprašach. Ja ničo njezačuwach, ale naša zhromadnosć a měř w nas a wokoło nas nam derje činjachu.

Zmysł tuteje ekskurzije bě, zo běchmy při rjanym wjedrje zhromadnje po puću a za nowe dožiwjenja wotewrjeni. Hladachmy z hory přez město Blieskastel, w kotrymž su romscy wojacy a rjemjeslnicy před wjace hač 2000 lětami bydlili. Widzachmy znamjo mušle Jakoboweho puća do Santiago de Compostela, kiž tu nimo wje-dže. Kamjeń na to pokaza, zo su tu nabožinske mysle woprawnjene, byrnjež wón wo wjele starši był hač křescanska wěra.

1939 su němscy wojacy kamjeń powalili. Oficěrojo so bojachu, zo móže menhir orientaciski dyk za anglo-ameriske lěta-dla być. Kamjeń je so při tym rozlamal. 1951 su Gollenstein zaso nastajili a škody z betonom wuporjedžili. Před lětom stajichu při kamjenju blido a ławku, hdžež móžeš woměrje wotpočować a meditěrować. Sym sej wěsty, zo měř a rjana wokolina, zo zhromadnosć a rozmyslowanje dušu a čě-ło hoja.

Ideja za tutón nastawk zrodzi so mi 2023 při jězbje z kolesom wokoło Čornoboha. Běch sej dotal wěsty, zo tam tež Serbja ně-

Monolit Gollenstein pola města Blieskastel w Posaarskej

Foće: Pawoł Wirth

hdy swoje nabožinske rituale wotměwachu. Hory přeco ludži přičahowachu.

Njedawno pak bě po puću do Parisa bratrowc Benjamin pola nas. Wón mje na to skedźbni, zo moje mysle wo Čornobohu a Bělobohu njepritrjehja. Čitach to potom tež w interneće. Mi pak so tola dale lubi moja předstawa wo „čornym“ a „bě-lym“, wo dobrym a złym bohu nad hor-maj. Při tym mam wobraz we hłowje, kak je něhdy Budyšan Max Silberbach z pře-čelemi nimale kóždy dzeń na Čornobóh pućował, tam piwko wupił a so zaso nawrócił. Je mi tak, kaž by horja starcow přičahowala a jim derje činiła. Čujachu so na horje doma. Wšako tež serbscy ryčerjo njedaloko w Lubinje na lěpše časy za Serbow čakaja ...

Pawoł Wirth

Wóslink do serbskeho sydlenkeho ruma

Na swojim posedženju 19. měrca wobzamkny gmejnska rada Wóslinka jednóhłósnje, zo maja so sydrom z džewjeć wjesnych džělow gmejny serbskemu sydlenkemu rumej přizamknýc. Zakład

Do Wóslinka tež w serbskej rěči witaja.

Foto: gmejna Wóslink

wobzamknjenja su mjez druhim rozmołwy we wjesnych radach a naprašowanje w Debricach, na kotrymž su wobydlerjo podali, zo pěstuja serbsku kulturu a rěč. Nimo teho chodža někotre džěci gmejny na Serbsku wyšu šulu do susodnych Ralbic. Za rozšěrjenje serbskeho sydlenkeho ruma je trěbna změna přitohi Sakskeho serbskeho zakonja. Při tutym procesu chce Domowina gmejnu Wóslink podpěrać.

Wóslink słušeše hač do zašeho lěstotka k dwurěčnym wosadam. Jako posledni serbski farar skutkowaše tu Pawoł Wičežk hač do 1953. Hišće tójšto lět, něhdže hač do 1970, swjećeše tu potom sup. Gerhard Wirth z Njeswačidla dale serbske kemše. Wo serbskej zańdženosći Wóslinka swědča w cyrkwi wjacore serbske napisy. Nad

zachodom do cyrkwe napadnje dwurěčna tafla z lěta 1805. Tutón mjeztym 220 lět stary napis słuša k najstaršim serbskim napisam, kiž su so do džensnišeho zdžerželi.

Trudla Malinkowa

Tafla nad zachodom do cyrkwe z lěta 1805

Foto: Trudla Malinkowa

Nowe knihi w Bukečanskej bibliotece

Bukečanska wjesna biblioteka je kóždu wutoru popođnju wočinjena. Tam hodža so najwšelakorise knihi a awdiowizuelne materialije wupožčić. Zo bychy tam tež zajimawe knihi ze serbskej tematu k dispoziciji stali, wo to postara so nětko wosadna Bjesada. Wjace hač dwaceći knihow je so financowało ze sakskeho komunalneho programa za dwurěčne gmejny.

Zo bychy wjesnjenjo tež zhonili, kajke nowostki tam w bibliotece nadeńdžeš, su so knihi nětko předstajili.

Tehodla je Bukečanska Bjesada štwórtk, 13. měrca, na literarny wječork přeprósyla. Nimale dwaceći zajimcow z Bukey a wokolnych wsow je přeprošenje scěhowało. Wuběrk knihow je jara šěroki, mjez druhim su pódla Serbski kulturny leksikon,

příručka wo serbskich pomnikach a wopisanja pućowanjow w zašlych lětstotkach. W zběrce je tež dženik Jana Awgusta Měrćinka, misionara, pochadźaceho z Hrodzišća, a Jurja Kochowe powědančko wo židowce Hanje, knize Alfonsa Frencla, roman Křescana Krawca a antologija načasných serbskich awtorow. Hanaróža Šafratowa z Bukey je knihi skrótka předstajila a zajimowani wopytowarjo su prašenja stajili abo tež dodawki dali.

Jako wosebitostku su sej Bukečenjo basnicu Měranu Cušcenu přeprósili, zo by ze swójskich twórbow čitała. Wona je so předstajila jako wnučka serbskeje swójby z Mješic, hdžež je jako džěco husto přebywała a w džědowej krawcowni poskała na rozmołwy z wopytowarjami, mjez kotrymiž bě tež Kito Lorenc. Impresije tutych dožiwjenjow kaž tež krajina kołowokoła Čornobóha jewja so přeco zaso w literarných twórbach Měranu Cušcenyje. Ze swojim žiwym přednoškom krótkje prozy a wosebje tež basnjow je wona móhla publikum zahorić, kiž je so ze slynm přikleskom podžakowało.

Hanaróža Šafratowa

W Bukečanskej bibliotece předstajichu knihi ze serbskej tematu.

Foto: Mato Krygař

Pětra Mlónka w Hodźiju počesćili

Na dnju 220. narodnin serbskeho ludoweho basnika Pětra Mlónka zhromadzi so srjedu, 19. měrca, na pjatnace jeho česćowanjow w Hodźiju. Při jeho rowje na kěrchowje wotmě Serbski superintendent Krystof Rummel krótku nutnosć w serbskej a němskej rěči. Zhromadnje zaspěwachu sej přítomni Mlónkowej kěrlušej „Žohnuj tych, kiž was klija“ a „Da přewodź, moja wutroba“, z kotrejuž bě sup. n. w. Jan Malink tři štučki do němčiny přeložił. Měrćin Krawc položi kwěćel w serbskich barbach na row basnika. Nutnosć zakónči so ze zhromadnym Wótcenašom a serbskej hymnu.

Přizamkny so zhromadźizna na kantarace, hdžež iniciator zarjadowanja Gerat Krawc najprjedy wo žiwjenju a skutkowanjnu Mlónka přednošowaše. W dalším přednošku předstajili projekt zarjadowanja wopomnjenskeje šćežki Pětra Mlónka. Nimale wosom kilometrow dołhi puć ma zajimcow po jeho žiwjenskich stacijach wjesć. Započejo při ródny domje w Žičenju ma čara wjesć přez skalitu dolinu a Žičeńk k jeho statokej w Džiwoćicach a dale přez Mału Boršč k pomjatnemu kamjenjej, hdžež bě zemřel, a k jeho rowej na Hodźijskim kěrchowje. Na wotpowědnych městnach maja so informaciske tafle nastajić. Za jich zhotowjenje je so hižo próstwa wo spěchowanje zapodała. Nimo teho ma so knižka wo Mlónku a flyer wo jeho wopomnjenskeje šćežce zhotowić. No-

šerstwo projekta je přewzała Hodźijska wosada.

W scěhowacej diskusiji zwuraznichu přítomni, mjez kotrymiž bě tež potomnik Pětra Mlónka Michael Wuschick z Bělšec, wobmyslenja, hač su wulke informaciske tafle hišće načasna forma počesćowanja. Přichod maja skerje QR-cody, hdžež móžeja sej zajimcy informacije wotwołać. Předsydka Maćicy Serbskeje Anja Pohončowa skedźbni na hižo wobstajacu šćežku Čišinskeho wokolo Pančic-Kukowa a rěčna motiwatorka Raphaela Wićazowa na šćežku Andrickeho w Radworju. Günter Sodan z Dobrošec doda swoje nazhonjenja woko-

ło załoženja šćežki Šeracha w Budyšinku. Hladajo na to, zo by šćežka Mlónka poměrnje dołha była a hłownje po dróhach wjedla, by so drje lěpje za kolesowanje hač za pućowanje hodžała. Dale so namjetowaše, připrawić na ródny domje Mlónka kamjentnu pomjatnu tafļu, wobnowić jeho row na kěrchowje a stajić na městnje jeho smjerće nowu ławku.

Dalše postupowanje nětko wot teho wotwisuje, hač so spěchowanke srědky přizwola abo nic. Cyłkownu zamołwitosć za projekt ma nawoda Hodźijskeje Bjesady Gerat Krawc z Delnjeho Wunjowa.

Trudla Malinkowa

Wopomnjeće při rowje Pětra Mlónka składnostnje jeho 220. narodnin na Hodźijskim kěrchowje

Foto: Trudla Malinkowa

Po serbskich ewangelskich duchownych pomjenowane domy a rumnosće (4)

Jan Kilian – farar, basnik a wupućowar

Jan Kilian (1811–1884)

Repro: TWHS

Jan Kilian

Jan Kilian narodži so 1811 jako syn žiwnošćerjy w Delanach pod Čornobohom. Po smjerći staršeju wotrosće wot lěta 1821 pola džěda w Bukecach. Předaj staršiskeho statoka zmóžni jemu studij teologije w Lipsku, po kotrymž bě wot 1837 farar w Kotecach. Plódnje skutkowaše tam jako kěrlušer, přeložowar, publicist a wudawačel serbskich knihow. 1848 přesydl so jako farar starolutherskeje wosady do Duboho a pozdžišo do Wukrančic, zwotkež 1854 z nimale 600 Serbami do Texasa wupućowa. W tam załoženym Serbinje, hdžež bě dale wosadny farar a wjele lět tež wučer, zemř 1884.

Jana Kiliana česća sej Serbja we Łužicy jako wuběrneho kěrlušerjy, starolutherscy

w Němskej jako wojowarja za prawu wěru a lutherscy w USA jako załožerja Lutherскеje cyrkwyje Missouri-synody w Texasu.

„Kilian Hall“ w Austinje, Texas (1926)

W lěće 1926 załožichu Serbin a dalše wokolne, předewšěm wot Łužiskich Serbow załožene wosady Missouri-synody w texaskej stolicy Austinje swójske kubłanišćo z mjenom Lutheran Concordia College of Texas. K česći Jana Kiliana, wótca cyrkwyje Missouri-synody w Texasu, spožčichu hłownemu twarjenju kubłanišća mjeno „Kilian Hall“. Swjatočne poswjećenje wotmě so 17. oktobra 1926. Na kampusu postajichu jako pomnik zwón, kotryž běchu sej serbscy wupućowarjo 1854 w Gruhleč lijerni w Małym Wjelkowje leć dali a kotryž bě po lětstotka dołho Serbinskej wosadze služil.

W lěće 2008 wupušći kubłanišćo swoje mjeztym přemale městno a přesydl so na wjetšu ležownosć zwonka města. Na nowym kampusu njeje hižo twarjenje, ale dróha „Kilian Road“ po Janje Kilianu pomjenowana. Džensa je kubłanišćo pod mjenom Concordia University Texas znate a zrozumi so jako jenička uniwersita na swěće, kiž ma serbske korjenje.

„Stwa Jana Kiliana“ we Wukrančicach (2018)

Dnja 31. awgusta 2018 přepodachu jawnosći na Wukrančanskej farje „Stwa Jana Kiliana“. Zarjadowanje wotmě so we wobłuku swjedženskeho tydženja k 175lětnemu jubilej tamnišeje w lěće 1843 załoženeje lutherskeje wosady. K zahajenju přednšowaše Trudla Malinkowa wo žiwjenju

a skutkowanju Kiliana, po tym wosadny farar Benjamin Rehr rumnosć wotewri.

Ze spěchowanskimi srědkami a z financelnej podpěru Serbow z Texasa modernje wutwarjena a klimatizowana rumnosć služi hłownje jako wosadny archiw. Zdobom móža zajimcy tam sledzić za wuznamnymaj něhdyšimaj Wukrančanskimaj fararjomaj Janom Kilianom a Matejom Urbanom kaž tež za stawiznami wosady a za wupućowanjom Serbow.

Dalše wopominanja Kiliana

Na ródny statok Jana Kiliana w Delanach pod Čornobohom dopomina na njeho wot lěta 2016 čestna tafla. Na městnje jeho skutkowanja w Kotecach je z 1990-

Stwa Jana Kiliana na farje we Wukrančicach na dnu wotewrjenja 31. awgusta 2018: referentka Trudla Malinkowa a farar Benjamin Rehr

Foto: Maćij Bulank

Kilian Hall dedication service, photograph, October 17, 1926

„Kilian Hall“ w texaskej stolicy Austinje na dnu poswjećenja 17. oktobra 1926 Repro: TWHS

tych lět hłowna wjesna dróha po nim pomjenowana. Při tamnišej cyrkwi steji wot lěta 2011 jemu k česći trojorěčny pomnik w formje plachtaka. We Wukrančicach dopomina na njeho tafla na farje, kotruž da tamniša wosada w lěće 2004 připrawić.

W texaskim Serbinje stara so wosada wo hladanje rowa Jana Kiliana a jeho swójbnych na tamnišim kěrchowje. Při jeho něhdyšej farje je wot 2004 podobna pomjatna tafla kaž na Wukrančanskej farje. Zboka cyrkwyje steji wot lěta 1936 kamjeń, kiž dopomina na załoženje Serbina pod jeho nawodom. Na kampusu Concordia University Texas w stolicy Austinje je po nim dróha pomjenowana.

Trudla Malinkowa

Hósc na serbskich kemšach

Na serbskich kemšach 2. měrca w Budyšinje wobdźěli so tež Sebastian Naumann, kotryž postrowi wosadu po kemšach w dobrej serbsčinje. Wo kemšach bě z Pomhaj Bóh zhonił, kotrehož prawidlowny čitar je. Wón bě zapadnu slawistiku w Lipsku studował a w tutym zwisku mjez druhim pola dr. Hynca Rychtarja serbsce nawuknył. Džensa bydli z českej mandželskej w Strowotnym centrumje „Eden“ w Lipniku pola Benatkow w sewjernej Českej. Tam poskićeja so kóždy mjesac 10dnjowske wustrowjenske přebywanja ze wšelakimi alternatiwnymi poskitkami, kiž su zwjazane ze spirituelnym poradžowanjom.

Sebastian Naumann přisluša adwentistiskej cyrkwi a skutkuje tež jako lajski předar na sobotnišich kemšach adwentistow w Lipniku, po cylej Českej a w susodnych krajach. Wosebitosć adwentistiskeje cyrkwe je swjećenje soboty po židowskim přikładze město njedžele. Mnozy adwentisća

Sebastian Naumann Foto: Teodor Prchlík

zežiwja so wegetarisce, alkohol, nikotin a kofein so njedoporuča. To su dobre wuměnjenja za mnoho poskitkow adwentistiskeje cyrkwe na polu strowotnistwa. **JM**

Serbska cerkwja ma nowego fararja

Nježelu, 23. měrca, smy witali fararja Bernda Klaasa na druge, dlujko wakantne farske městno w Serbskej cerkwi w Chóšebuzu. Zapokazanje jo se stało pšez superintendenta Georga Thimme w psitomnosći amtěrujucego fararja Gürtlera a drugih farskich kolegow ako teke wjele wósadnych a gósci. Farar Klaas psízo spóčetnje z Hamburga, jo pótom žěłał w Plate w Mecklenburgskej, nježlic až jo se procował wó wakantne městno w Chóšebuzu. How jo jogo ségnuła familija. Farar Klaas jo lětnik 1965 a ma tak južo wjele lět teologiskich nazgónjenjow. Žycimy jomu bogate Bóže žognowanje pši jogo statkowanju a by se wjaselili, gaby se teke malsnje wopóznał ze serbskeju historiju a psitomnosću našeje cerkwe a wósady. **Madlena Norberg**

Nowy farar Bernd Klaas w Serbskej cerkwi w Chóšebuzu Foto: Madlena Norberg

Přednošk w Serbskej cyrkwi

Na přeprošenje Šule za delnjoserbsku rěč a kulturu přednošowaše Trudla Malinkowa štwórtk, 27. měrca, w něhdyšej Serbskej cyrkwi w Złym Komorowje wo wupućowanju delnjotužiskich Serbow do zamórskich krajow. W słowje a wobrazu předstaji wšelake kraje, do kotrychž běchu Delnjoserbjka w 19. lětstotku čahnyli a kak tam džensa na swój narodny pochod spominaja. Něhdže 25 připoslušarjow bě z městačka abo z wokolnych wsow přišło, tójšto z nich přislušeše domizniskemu towarstwu abo Domowinskej skupinje. Wjacori běchu so hižo ze swójskeho zajima z wupućowarskej tematiku zaběrali a mějachu wotpowědne prašenja na referentku. **PB**

Wobraz nad zachodom něhdyšeje Serbskej cyrkwe. Foto: Trudla Malinkowa

Wšelake přednoški

Budyšin. Na Michałskej farje w Budyšinje přednošowaše Marleen Schindler ze Serbskeho instituta wutoru, 18. měrca, wo čescenju kreje a ranow w Ochranowskej pobožnosći. We słowje a wobrazu předstaji dopóznača ze swojeho masterskeho džěta, w kotrymž je wosebity słowosklad herrnhutskich tekstow přepytowała. Tak su wjele wužiwane słowa pomjeňowanja (na přikład „ranka“ město „rana“) wěriwych na emocionalnej bazy docpěli a začuća přichilnosće a lubosće zbudžili. Na přednošk, kiž wotmě so w rjedže Mačićnje akademije, bě něhdže džesać serbskich a němskich zajimcow přišło.

Smochćicy. Na zetkanju samostejacych ze serbskich katolskich wosadow přednošowaše Trudla Malinkowa wutoru, 18. měrca, wo džensnišim hajenju serbskosće mjez potomnikami wupućowaných Serbow w Awstralskej a w Texasu. Při tym pokaza na paralely k wuwicu we Łužicy, kiž su wosebje nastupajo rěčnu asimilaciju wočiwidne. Něhdže 30 přítomnych so ze sylnym přikleskom za wuwjedženja džakowaše. Na zetkanja samostejacych přeprošuje Towarstwo Cyrila a Metoda wjacokróc wob lěto do katolskeho kubłanskeho domu w Smochćicach.

Hodźij. Na hłownej zhromadźiznje Hodźijskeho domizniskeho towarstwa sobotu, 22. měrca, přednošowaše dr. Lubina Malinkowa wo wuznamje Ochranowskeho hibanja za serbske kulturne stawizny. Při tym wěnowaše so wosebje Hodźijskej wosadze. Tak předstaji misionara Jurja Kmocha z Małeje Boršće, kotryž bě wjacje hač 30 lět na Labradorje skutkował a po kotrymž je kupa Kmoch Island pomjenowana. Dale předstaji tež basnika Petra Młónka z Džiwoćic, kotrehož tworjenje cyle w duchu bratrowskeje jednoty korjeni. Džakowni za nastorki do dalšeho džěta rozžohnowachu člonoyo towarstwa přednošowarku z wutrobitym přikleskom.

Niska. Lětnje zetkaja so sotry bratrowskeje jednoty we Łužicy na zhromadny džeň. Lětsa wotmě so tutón 29. měrca, w Niskej. Na njón běchu sej sotry dr. Lubinu Malinkowu přeprošyli, zo by jim wuznam Ochranowskeho hibanja za serbsku holu mjez Niskej, Minakařom-Klukšom a Wojerecami předstajila. Mjez druhim wěnowaše so přednošowarka šulskemu wustawej w Delnim Wujězdze. Dale předstaji skutkowanje někotrych misionarkow, kiž z tuteje kónčiny pochadzachu. Po přednošku wuwi so diskusija wo wuznamje wěry za region. Jedna z připoslušarkow pokaza na to, zo běchu serbske žony a holcy we wjele Ochranowskich swójbach džěci hladali, při čimž tež serbsčina wěstu rólu hraješe. Tak běchu pola nich doma w Ochranowje stajnje „kamorke“ na pódlansku komorku prajili. **PB**

Powěšće

Wjerbno. W sotrowni we Wjerbnje swjećachu njedźelu, 9. měrca, němsko-serbske kemše. Liturgiju a předowanje měješe lektor Hartmut Leipner.

Bart. Wobnowjenje třěchi a fasady Bartškeje cyrkwe je zakončene. Hižo 2019 běchu wěžu wobnowili a nowe zwony poswjećili. Po zakončenju tutech džělow bě so tehdyše zwony spěchowace towarstwo rozsudžilo, so přemjenować na Spěchowanske towarstwo Bartška cyrkwe a so zasa džeć za wobnowjenje Božeho domu, štož bě so posledni króć 1974 stało. Jako třěči twarski wotrězk maja so nětko w nalěcu hišće cyrkwine wokna zasadžeć.

Malešecy. Na iniciativu motiwatora za serbsku rěč a kulturu Luciana Kaulfürsta załožichu 20. měrca w Malešecach serbske towarstwo „Nadžija“. Mjeno wuzwolichu po historiskim přikładze 1914 załoženého towarstwa w Rakojdach. Na załožerskej zhromadźiznje so džešaće wobdžělichu. Zaměr towarstwa je spěchowanje serbskeje rěče a wozrodźenje kultury a nałožkow Serbow w Malešanskich kónčinach. Jako přeni wjeršk je předwidžany serbski kulturny wječor 15. nowembra na žurli hosćenca „Wódny muž“, kotryž wuhotuje Serbski ludowy ansambl.

Rakecy. Rakečanska wosada je so ze swojimi spirituelnymi instalacijemi zwukow a swěcy na wubědžowanju němskeho ewangelskeho měsacnika Chrismon wobdžělita. Hač do štwórtka, 3. apryla, móžeše kóždy Rakečanow podpěrać, hdyž online za projekt „Spirituelná zwukowa instalacija“ wothłosowaše. Wuslědk wubědžowanja, na kotrymž so dohromady dwanaće projektow wobdžěli, při zakončenju redakciskeho časa hišće njepředležese.

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Farski puć/Pfarrweg 6, 02633 Hodźij/Göda; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čiśc: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67

BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkowego sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.

Lětny abonement płaći 15 eurow.

Klětno. Farskaj mandželskaj Bettina a Daniel Jordanow w lěcu wosadu a Łužicu wopušćitaj. Zhromadnje měnitaj na farskej městnje w Parchimje w Mecklenburgskej. Rozžohnowanse kemše w Klětnom budu najskerje 29. junija. Mandželskaj staj serbske cyrkwinske džělo z přichilnosću witałoj, Daniel Jordanow je sobustaw Serbskeje předarskeje konferency a sčasami tež awtor duchowneho přinoška za Pomhaj Bóh.

Budyšin. Zašla 19. nachribjetnikowa akcija za Tansaniju bě wuspěšna. Něhdže 2 400 nachribjetnikow su wosady, šule a pěstowarnje wotedali. Dalše su so z pjenježnych darow pakowali, tak zo je so lětsa dohromady něhdže 4 000 nachribjetnikow do Tansanije posłało. W přichodže maja so nachribjetniki w Tansaniji samej produkować, za což su tam hižo mašinu kupili a instalowali.

Delni Wujězd. Spočatk lěta su započeli třěchu Delnjowujězdžanskeje cyrkwe wobnowić. Naprawu financujetej wosada a gmejna z pomocu statnych srědkow kaž tež z pjenježnymi darami wosadnych. W baroknym stilu twarjena cyrkwe steji pod škitom pomnikow. Delni Wujězd přisłuša wulkowosadže Hornjołužiska jězorina, kotruž farar Christian Huth we Łazu zastara.

Spominamy

Před 80 lětami, 22. apryla 1945, zemřě na tragiske wašnje pismikistajer a ludowy spisowacel **Jan Nali**. Rodženy 1887 jako syn žiwnosćerja w Židźinom nawukny wón we Wojerecach powołanje pismikistajerja. Jako tajki džělaše po Přenjeje swětowej wójnje najprjedy w Běłej Wodže a wot 1924 hač do zakaza serbskeho pismowstwa 1937 w Smolerjec knihičišćerni w Budyšinje. Z mandželskej Hanu rodž. Grobic (1895–1963) a synami Janom, Pawołom a Korlu bě žiwy w domje W blejchach č. 37 we Wulkim Wjelkowje, kiž tam njewobydleny džensa hišće steji. Jan Nali napisa tójšto přinoškow do Serbskich Nowin kaž tež knižku z dopomjenkami na Přenju swětowu wójnu. Nalěto 1945 sta so z woprom Druheje swětoweje wójny. Hromadže z dalšimi mužemi jeho dobyćerscy wojacy w hajku pola Małeho Wjelkowa zatřěllichu. Pochowany bu na wjesnym pohrjebnišću w Małym Wjelkowje, hažeb bě na narownej plaće jeho žiwjenske hesło napisane: „Ora et labora“ (Modl so a džělaj). Row bu wokoło 1997 zrunany. Wšitcy tři synojo Jana Nalija zasadžowachu so po 1945 za nowonatwar serbskeho žiwjenja a stachu so w 1950tych lětach z woprom socialistiskeho systema. Jako posledni z nich zemřě wučer Korla Nali (1920–2012), kotryž wotpočuje na Michalskim pohrjebnišću w Budyšinje. T.M.

Dary

W februaru je so dariło za Serbske ewangelske towarstwo 100 eurow, 35 eurow a 25 eurow a za Pomhaj Bóh 100 eurow, trójce 35 eurow, 25 eurow, trójce 10 eurow a pjeć króć 5 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Přeprašujemy

06.04. Judika

10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (sup. n. w. Malink) z kemšemi za džěći (Leńka Meyerec)

10.04. štwórtk

15.00 džěćaca cyrkwe w Rakecach: debjenje jutrownych jejkow

12.04. sobota

18.00 „Swjatok“ w Rakecach: debjenje jutrownych jejkow

13.04. Palmarum

10.00 dwurěčne kemše w Rakecach (farar Malink), na džěćacych kemšach debjenje jutrownych jejkow

18.04. Čichi pjatk

09.00 serbsko-nimska namša w Drjejach (lektor Leipner)

10.00 serbske kemše w Rakecach (sup. n. w. Malink)

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. n. w. Malink)

14.30 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (sup. n. w. Malink) z kemšemi za džěći (Leńka Meyerec)

16.00 pasionske spiwanje chora Łužyca ze serbsko-nimskeju nabóžninu w Dešnje (lektor Leipner)

20.04. Jutrowna njedźela

06.00 dwurěčne jutrowne spěwanje we Wuježku (farar Haenchen)

07.00 serbsko-němske kemše na Rownjanskim kěrchowje

10.00 dwurěčne kemše w Rakecach (farar Malink)

21.04. Jutrowna pónđzela

09.30 namša w Picnju (farar Kšenka)

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar Haenchen)

25.–27.04. wot pjatka do njedzele

serbski ewangelski kónec tydženja w Hainewalde

27.04. Quasimodogeniti

11.00 serbske kemše w Hodźiju (sup. Rummel)

12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)

Terminy zestajita Serbska superintendentura